

ΥΑΑ GYASI

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΜΑΡΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ

ΙΚΑΡΟΣ

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Τίτλος πρωτοτύπου: *Homegoing*

© 2016, YNC Books, Inc.

© 2023, Εκδόσεις Ίκαρος για την ελληνική γλώσσα

Μετάφραση από τα αγγλικά: Μαρία Φακίνου

Επιμέλεια – Διόρθωση: Σταυρούλα Αλεξανδροπούλου

Σχεδιασμός – Εικονογράφηση εξωφύλλου: Χρήστος Κούρτογλου

Στοιχειοθεσία – Σελιδοποίηση: Εκδόσεις Ίκαρος

Εκτύπωση: Κοτσάτος Α.Ε.

Βιβλιοδεσία: Ηλ. Μπουντάς – Π. Βασιλειάδης Ο.Ε.

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με τον ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, της σελιδοποίησης, του εξωφύλλου και γενικότερα όλης της αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

Πρώτη έκδοση: Νοέμβριος 2023

ISBN 978-960-572-618-8

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΚΑΡΟΣ • ΒΟΥΛΗΣ 4, 105 62 ΑΘΗΝΑ • Τ: 210 3225152 • www.ikarosbooks.gr

Yaa Gyasi

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Μετάφραση
Μαρία Φακίνου

ΙΚΑΡΟΣ

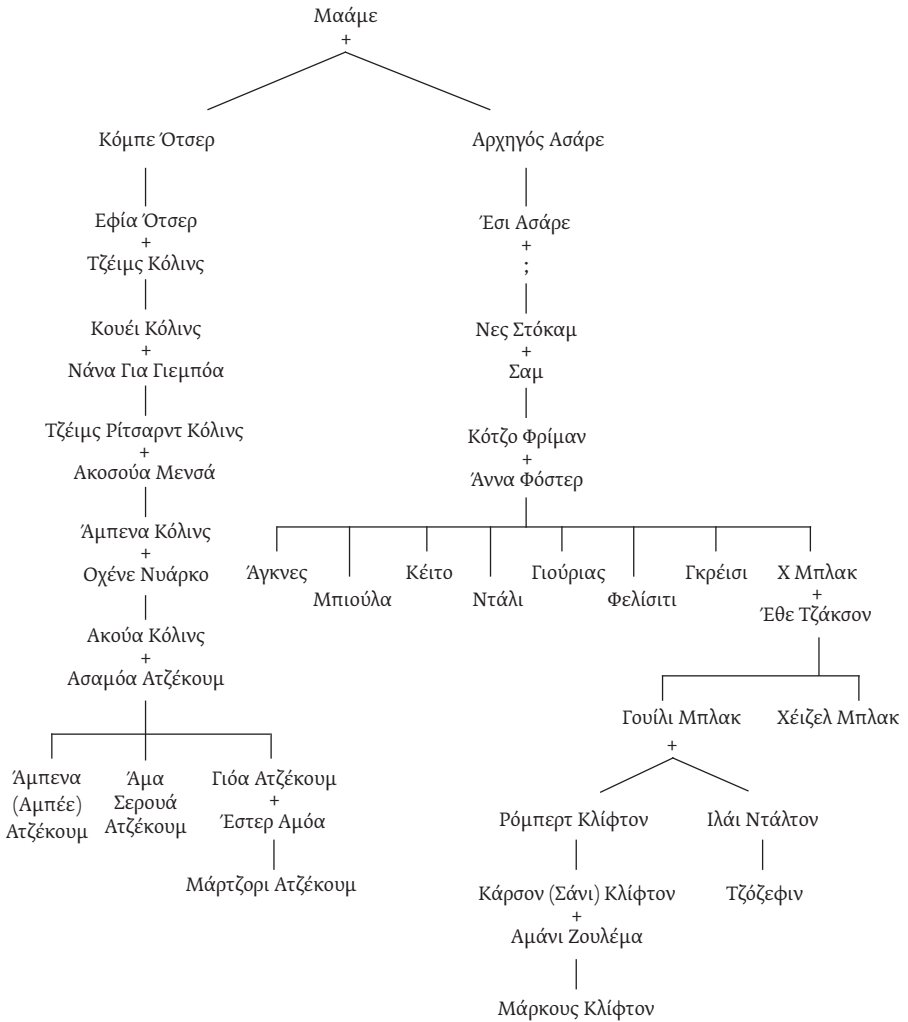
Στους γονείς μου και στους αδερφούς μου

Abusua te se kwaε; se wo wo akyire a wo
hunu se ebom; se wo ben ho a na wo hunu
se nnua no bia sisi ne baabi nko.

Η οικογένεια είναι σαν το δάσος: αν είσαι
απέξω, είναι πυκνό· αν είσαι μέσα, βλέπεις
ότι κάθε δέντρο έχει τη δική του θέση.

Παροιμία των Ακάν

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΟ ΔΕΝΤΡΟ

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΦΙΑ

Το βράδυ που γεννήθηκε η Εφία Ότσερ στην ευωδιαστή ζέστη της γης των Φάντε, μια φωτιά μαινόταν στο δάσος λίγο έξω από τον περίβολο με τις καλύβες του πατέρα της. Κινούνταν γρήγορα, ανοίγοντας ένα μονοπάτι για μέρες. Τρεφόταν από τον αέρα· κοιμόταν σε σπηλιές και κρυβόταν σε δέντρα· κατέκαιγε τα πάντα στο πέρασμά της, αδιάφορη για την καταστροφή που άφηνε πίσω της, ώσπου έφτασε σε ένα χωριό των Ασάντε. Εκεί, έγινε ένα με τη νύχτα κι εξαφανίστηκε.

Ο πατέρας της Εφία, Κόμπε Ότσερ, άφησε την πρώτη του γυναίκα, Μπαάμπα, με το νεογέννητο για να πάει να δει τη ζημιά που είχε γίνει στα γιαμ του, τούτη την πολύτιμη σοδειά που παντού ήταν γνωστό ότι συντηρούσε ολόκληρες οικογένειες. Ο Κόμπε είχε χάσει εφτά σοδειές κι ένιωθε κάθε απώλεια σαν ένα πλήγμα στην ίδια του την οικογένεια. Κατάλαβε τότε ότι η μνήμη της φωτιάς, που έκαιγε κι ύστερα χάθηκε, θα καταδίωκε εκείνον, τα παιδιά του και τα παιδιά των παιδιών του για όσο συνεχιζόταν η γενιά τους. Όταν γύρισε στην καλύβα της Μπαάμπα και βρήκε την Εφία, το παιδί της νυχτερινής πυρκαγιάς, να σκίζει με τις φωνές της τον αέρα, κοίταξε τη γυναίκα του και είπε: «Δεν θα μιλήσουμε ποτέ ξανά γι' αυτό που συνέβη σήμερα».

Οι χωρικοί άρχισαν να λένε ότι το μωρό ήταν γέννημα της φωτιάς, γι' αυτό η Μπαάμπα δεν είχε γάλα. Την Εφία τη θήλασε η δεύτερη γυναίκα του Κόμπε που είχε φέρει στον κόσμο έναν γιο μόλις πριν τρεις μήνες. Το στόμα της δεν γράπωνε τη ρώγα, κι όταν το 'κανε, τα κοφτερά ούλα της ξέσκιζαν τη σάρκα γύρω από τις θηλές της γυναίκας, μέχρι που άρχισε να φοβάται να θηλάσει το μωρό. Έτσι, η Εφία έχασε βάρος, δέρμα πάνω σε κόκαλα μικρά σαν πουλιού, με μια μεγάλη μαύρη τρύπα για στόμα που έβγαζε μια πεινασμένη κραυγή· μια κραυγή που ακουγόταν σ' όλο το χωριό, ακόμα και τις μέρες που η Μπαάμπα έβαζε τα δυνατά της να την καταπνίξει, κλείνοντας τα χείλια του μωρού με την τραχιά παλάμη του αριστερού της χεριού.

«Να την αγαπάς», πρόσταξε ο Κόμπε, θαρρείς κι η αγάπη ήταν μια πράξη τόσο απλή όσο το να παίρνεις φαγητό από ένα σιδερένιο πιάτο και να το βάζεις στο στόμα σου. Τα βράδια, η Μπαάμπα ονειρευόταν ότι εγκατέλειπε το μωρό στο σκοτεινό δάσος αφήνοντας τον θεό Νυάμε να αποφασίσει για τη μοίρα του.

Η Εφία μεγάλωσε. Το καλοκαίρι που έκλεισε τα τρία, η Μπαάμπα γέννησε τον πρώτο της γιο. Το αγόρι ονομάστηκε Φι-ίφι, και ήταν τόσο παχουλός που καμιά φορά, όταν η Μπαάμπα δεν κοιτούσε, η Εφία τον κυλούσε στο έδαφος σαν μπάλα. Την πρώτη μέρα που η Μπαάμπα άφησε την Εφία να τον κρατήσει στην αγκαλιά της, της έπεσε κατά λάθος από τα χέρια. Το μωρό αναπήδησε στον πισινό του, προσγειώθηκε μπρούμυτα και, σηκώνοντας το κεφαλάκι του, έριξε μια ματιά σε όσους ήταν στην κάμαρα, μπερδεμένο αν έπρεπε ή όχι να βάλει τα κλάματα. Αποφάσισε να μην κλάψει, όμως η Μπαάμπα, που ανακάτευε μπανκού σε ένα τσουκάλι, σήκωσε την ξύλινη κουτάλα της και χτύπησε τη γυμνή πλάτη της Εφία. Κάθε φορά που η κουτάλα

σηκωνόταν από το κορμάκι του κοριτσιού, άφηνε καυτά, κολώδη κομματάκια ζύμης που έκαναν τη σάρκα της να καίει. Αφού την είχε ξυλοφορτώσει η Μπαάμπα, η Εφία ούρλιαζε κι έκλαιγε γεμάτη πληγές. Από το πάτωμα, κυλώνοντας αποδώ κι αποκεί πάνω στην κοιλιά του, ο Φίφι κοίταξε την Εφία με τα γουρλωμένα μάτια του αλλά δεν έβγαλε κιχ.

Γυρίζοντας σπίτι ο Κόμπε, βρήκε τις άλλες γυναίκες του να περιποιούνται τις πληγές της Εφία κι αμέσως κατάλαβε τι είχε συμβεί. Τσακώθηκε άγρια με την Μπαάμπα μέσα στη νύχτα. Η Εφία τους άκουγε από τους λεπτούς τοίχους της καλύβας όπου ήταν ξαπλωμένη στο πάτωμα, καίγοντας από τον πυρετό που μια τη βύθιζε στον ύπνο και μια την κρατούσε ξάγρυπνη. Στο όνειρό της, ο Κόμπε ήταν ένα λιοντάρι και η Μπαάμπα ένα δέντρο. Το λιοντάρι ξερίζωσε το δέντρο κι ύστερα, με έναν πάταγο, το πέταξε πάλι κάτω. Το δέντρο διαμαρτυρήθηκε απλώνοντας τα κλαδιά του και το λιοντάρι τα ξέσκισε με τα δόντια του, ένα ένα. Το δέντρο, πεσμένο στο έδαφος, άρχισε να κλαίει κόκκινα μυρμήγκια που διέτρεξαν τις λεπτές σχισμές ανάμεσα στον φλοιό του. Τα μυρμήγκια σχημάτισαν μια λιμνούλα πάνω στο μαλακό χώμα γύρω από την κορυφή του κορμού.

Κι έτσι ξεκίνησε ο κύκλος. Η Μπαάμπα χτυπούσε την Εφία. Ο Κόμπε χτυπούσε την Μπαάμπα. Στα δέκα της, η Εφία μπορούσε να αφηγηθεί την ιστορία των σημαδιών που είχε στο σώμα της. Καλοκαίρι του 1764, όταν η Μπαάμπα την ξυλοφόρτωσε με το γιαμ που κρατούσε στο χέρι της μέχρι που αυτό διαλύθηκε πάνω στην πλάτη της. Άνοιξη του 1767, όταν η Μπαάμπα της τσάκισε το αριστερό της πόδι με μια πέτρα, σπάζοντας το μεγάλο δάχτυλο έτσι που τώρα κοιτούσε πάντα αντίθετα από

τα υπόλοιπα δάχτυλα. Κάθε σημάδι στο σώμα της Εφία συνοδευόταν από ένα αντίστοιχο σημάδι στο σώμα της Μπαάμπα, όμως αυτό δεν εμπόδιζε τη μάνα απ' το να χτυπάει την κόρη, τον πατέρα απ' το να χτυπάει τη μάνα.

Η ομορφιά της Εφία μέστωνε χρόνο με τον χρόνο επιδεινώνοντας μονάχα τα πράγματα. Στα δώδεκα, τα στήθη της φούσκωσαν, δύο σβολάκια που ξεπετάχτηκαν από το στέρνο της, μαλακά σαν τη σάρκα του μάνγκο. Οι άντρες του χωριού ήξεραν ότι σύντομα θα ερχόταν το πρώτο αίμα και περίμεναν την ευκαιρία για να ζητήσουν από την Μπαάμπα και τον Κόμπε το χέρι της. Άρχισαν τα δώρα. Ένας άντρας έβγαζε καλύτερο φοινικόκρασο από κάθε άλλον στο χωριό, όμως τα δίχτυα ψαρέματος ενός άλλου δεν ήταν ποτέ αδειανά. Η οικογένεια του Κόμπε έτρωγε πλουσιοπάροχα χάρη στην Εφία, που από ένα μικρό κορίτσι γινόταν σιγά σιγά γυναίκα. Τα στομάχια τους, τα χέρια τους, δεν ήταν ποτέ άδεια.

Το 1775, η Άτζουα Αϊντόο έγινε το πρώτο κορίτσι του χωριού που το ζήτησε σε γάμο Βρετανός στρατιώτης. Είχε ανοιχτόχρωμη επιδερμίδα και κοφτερή γλώσσα. Τα πρωινά, αφού πλενόταν, άλειφε με βούτυρο καριτέ όλο το κορμί της, κάτω από τα στήθη της και ανάμεσα στα πόδια της. Η Εφία δεν την ήξερε καλά, όμως την είχε δει γυμνή μια μέρα, όταν την έστειλε η Μπαάμπα να πάει φοινικέλαιο στην καλύβα του κοριτσιού. Η επιδερμίδα της ήταν στιλπνή και γυαλιστερή, τα μαλλιά της σαν βασίλισσας.

Την πρώτη φορά που ήρθε ο λευκός άντρας, η μητέρα της Άτζουα ζήτησε από τους γονείς της Εφία να του δείξουν τα κατάντοια όσο η κόρη της ετοιμαζόταν για να τον δεχτεί.

«Να έρθω κι εγώ;» ρώτησε η Εφία, τρέχοντας πίσω από τους γονείς της καθώς περπατούσαν. Στο ένα της αυτί άκουσε το «όχι» της Μπαάμπα και στο άλλο το «ναι» του Κόμπε. Κέρδισε το αυτί του πατέρα της και, μετά από λίγο, η Εφία στεκόταν μπροστά στον πρώτο λευκό άντρα που είχε δει στη ζωή της.

«Χαίρεται που σε γνωρίζει», είπε ο μεταφραστής, καθώς ο λευκός άντρας έτεινε το χέρι του στην Εφία. Εκείνη δεν το έσφιξε. Κρύφτηκε, αντιθέτως, πίσω από το πόδι του πατέρα της και τον παρατήρησε.

Φορούσε ένα πανωφόρι με γυαλιστερά χρυσά κουμπιά στο μέσο, που τσίτωνα πάνω στη μεγάλη κοιλιά του. Το πρόσωπό του ήταν κατακόκκινο λες και ο λαιμός του ήταν ένα κούτσουρο που είχε πάρει φωτιά. Ήταν παχύς και χοντρές σταγόνες ιδρώτα κυλούσαν από το μέτωπό του και πάνω από τα χείλη του. Η Εφία άρχισε να τον φαντάζεται σαν να ήταν ένα σύννεφο βροχής: ωχρο, υγρό και άμορφο.

«Παρακαλώ, θα ήθελε να δει το χωριό», είπε ο μεταφραστής και άρχισαν όλοι να περπατάνε.

Πρώτα σταμάτησαν έξω από τις καλύβες της Εφία. «Εδώ μένουμε εμείς», είπε στον λευκό άντρα κι εκείνος της χαμογέλασε σιωπηλός, τα πράσινα μάτια του θολά σαν να τα έκρυβε ομίχλη.

Δεν κατάλαβε. Ακόμα κι αφότου του μίλησε ο μεταφραστής του, εκείνος δεν κατάλαβε.

Ο Κόμπε κρατούσε το χέρι της Εφία καθώς μαζί με την Μπαάμπα οδηγούσαν τον λευκό άντρα μέσα από τον περίβολο. «Εδώ, σ' αυτό το χωριό», είπε ο Κόμπε, «κάθε γυναίκα έχει τη δική της καλύβα. Είναι η καλύβα που μοιράζεται με τα παιδιά της. Κι όταν έρχεται το βράδυ που είναι να το περάσει με τον άντρα της, εκείνος πηγαίνει να τη βρει στην καλύβα της».

Τα μάτια του λευκού άντρα καθάρισαν από την ομίχλη ακούγοντας τη μετάφραση, και ξαφνικά η Εφία συνειδητοποίησε ότι εκείνος έβλεπε με καινούρια ματιά. Μπορούσε επιτέλους να δει τη λάσπη των τοίχων της καλύβας της, το άχυρο της σκεπής.

Συνέχισαν να διασχίζουν το χωριό δείχνοντας στον λευκό άντρα την πλατεία και τις μικρές αλιευτικές βάρκες από κούφιους κορμούς δέντρων που οι άντρες κουβαλούσαν μαζί τους, όταν διάνυαν τα λιγοστά χιλιόμετρα μέχρι την ακτή. Η Εφία πίεσε τον εαυτό της να δει κι εκείνη τα πράγματα με καινούρια ματιά. Μύρισε τον αλμυρό αέρα καθώς αυτός άγγιζε τις τριχούλες μέσα στη μύτη της, ένωσε τον φλοιό μιας φοινικιάς τόσο τραχύ όσο μια γρατζουνιά, είδε το βαθυκόκκινο χρώμα που υπήρχε ολόγυρά τους.

«Μπαάμπα», ρώτησε η Εφία μόλις οι άντρες είχαν προχωρήσει πιο μπροστά, «γιατί η Άτζουα θα παντρευτεί αυτόν τον άντρα;»

«Επειδή το λέει η μάνα της».

Λίγες βδομάδες αργότερα, ο λευκός άντρας επέστρεψε για να επισκεφτεί τη μητέρα της Άτζουα, και η Εφία μαζί με τους υπόλοιπους χωρικούς συγκεντρώθηκαν για να δουν τι θα πρόσφερε. Έδινε προίκα δεκαπέντε λίρες για τη νύφη. Μαζί του είχε φέρει αγαθά από το Κάστρο, που τα κουβαλούσαν στις πλατές τους άντρες των Ασάντε. Ο Κόμπε έβαλε την Εφία να σταθεί πίσω του καθώς παρακολουθούσαν τους υπηρέτες να καταφτάνουν κρατώντας ύφασμα, κεχρί, χρυσό και σίδηρο.

Γυρίζοντας στις καλύβες τους, ο Κόμπε τράβηξε παράμερα την Εφία, αφήνοντας τις γυναίκες του και τα υπόλοιπα παιδιά να προπορευτούν.

«Κατάλαβες τι συνέβη;» τη ρώτησε. Στο βάθος μπροστά τους, η Μπαάμπα γλίστρησε το χέρι της απαλά μέσα στο χέρι του Φίφι. Ο αδερφός της Εφία είχε κλείσει μόλις τα δέκα, αλλά μπορούσε ήδη να σκαρφαλώνει στον κορμό μιας φοινικιάς έχοντας για στήριγμα μόνο τα γυμνά του χέρια και πόδια.

«Ο λευκός άντρας ήρθε για να πάρει την Άτζουα», είπε η Εφία.

Ο πατέρας της κούνησε καταφατικά το κεφάλι. «Οι λευκοί άντρες ζουν στο Κάστρο του Κέιπ Κόουστ. Εκεί, εμπορεύονται αγαθά με τον λαό μας».

«Όπως σίδηρο και κεχρί;»

Ο πατέρας της την έπιασε απ' τον ώμο και τη φίλησε ψηλά στο μέτωπο, όταν όμως τραβήχτηκε είχε μια προβληματισμένη κι απόμακρη έκφραση. «Ναι, παίρνουμε σίδηρο και κεχρί, αλλά πρέπει να δώσουμε σε αντάλλαγμα διάφορα πράγματα. Ο άντρας αυτός ήρθε από το Κέιπ Κόουστ για να παντρευτεί την Άτζουα, και θα υπάρξουν κι άλλοι σαν αυτόν που θα έρθουν για να μας πάρουν τις κόρες. Όμως για σένα, παιδί μου, έχω μεγαλύτερα σχέδια απ' το να ζήσεις ως η γυναίκα ενός λευκού. Θα παντρευτείς έναν άντρα του χωριού μας».

Εκείνη τη στιγμή, η Μπαάμπα γύρισε το κεφάλι της και το κορίτσι παρατήρησε το βλέμμα της. Η Μπαάμπα συνοφρυώθηκε. Η Εφία έριξε μια ματιά στον πατέρα της για να δει αν το είχε προσέξει, όμως ο Κόμπε δεν είπε λέξη.

Η Εφία ήξερε ποιον θα διάλεγε για σύζυγό της και έλπιζε από τα βάθη της καρδιάς της ότι οι γονείς της θα διάλεγαν τον ίδιο άντρα. Ο Αμπέεκου Μπαντού θα διαδεχόταν τον φύλαρχο του χωριού. Ψηλός, με επιδερμίδα σαν το κουκούτσι του αβοκάντο και μεγάλα χέρια με μακριά λεπτά δάχτυλα που τα κουνούσε σαν αστραπές κάθε φορά που μιλούσε. Είχε επισκεφτεί

την καλύβα τους τέσσερις φορές τον τελευταίο μήνα, και αργότερα την ίδια εβδομάδα, εκείνος και η Εφία θα έτρωγαν μαζί.

Ο Αμπέεκου έφερε μια κατσίκα. Οι υπηρέτες του κουβάλησαν γιαγιά, ψάρια και κρασί από φοίνικα. Η Μπαάμπα και οι υπόλοιποι σύζυγοι έριξαν ξύλα στις φωτιές τους και ζέσταναν το λάδι. Μια βαριά μυρωδιά πλανιόταν στον αέρα.

Το ίδιο πρωί, η Μπαάμπα είχε πλέξει τα μαλλιά της Εφία. Χωρίστρα στη μέση και δύο μακριές κοτσίδες. Την έκαναν να μοιάζει με κριάρι, δυνατό, πεισματάρικο. Η Εφία είχε αλείψει με λάδι το γυμνό κορμί της και είχε φορέσει χρυσό στα αυτιά της. Καθόταν απέναντι από τον Αμπέεκου καθώς έτρωγαν, ευχαριστημένη που της έριχνε κλεφτές ματιές γεμάτες εκτίμηση.

«Πήγες στον γάμο της Άτζουα;» τον ρώτησε η Μπαάμπα μόλις είχαν σερβιριστεί όλοι οι άντρες και οι γυναίκες μπορούσαν επιτέλους να αρχίσουν να τρώνε.

«Ναι, πήγα, αλλά μόνο για λίγο. Κρίμα που θα φύγει απ' το χωριό. Θα γινόταν καλή σύζυγος».

«Θα δουλέψεις για τους Βρετανούς όταν γίνεις φύλαρχος;» ρώτησε η Εφία. Ο Κόμπε και η Μπαάμπα της έριξαν αυστηρές ματιές και εκείνη χαμήλωσε το κεφάλι της, όταν όμως το ξανασήκωσε είδε τον Αμπέεκου να της χαμογελά.

«Δουλεύουμε με τους Βρετανούς, Εφία, όχι γι' αυτούς. Αυτή είναι η σημασία του εμπορίου. Όταν γίνω φύλαρχος, θα συνεχίσουμε ως έχουμε, διευκολύνοντας το εμπόριο με τους Ασάντε και τους Βρετανούς».

Κούνησε καταφατικά το κεφάλι της. Δεν ήταν απολύτως σίγουρη τι σήμαινε αυτό, αλλά καταλάβαινε από τα βλέμματα των γονιών της ότι ήταν καλύτερα να κρατούσε το στόμα της

κλειστό. Ο Αμπέεκου Μπαντού ήταν ο πρώτος άντρας που είχαν φέρει για να τη γνωρίσει. Η Εφία ήθελε διακαώς να τη θέλει, όμως δεν ήξερε ακόμα τι σόι άντρας ήταν, πώς αξίωνε να είναι η γυναίκα που ζητούσε. Στην καλύβα της, θα μπορούσε να ρωτήσει τον πατέρα της και τον Φίφι ό,τι ήθελε. Η Μπαάμπα είχε τη συνήθεια να σιωπά και προτιμούσε να κάνει το ίδιο κι η Εφία, η Μπαάμπα που την είχε χαστουκίσει επειδή τη ρώτησε γιατί δεν την πήγε να την ευλογήσουν όπως έκαναν όλες οι υπόλοιπες μητέρες για τις κόρες τους. Μόνο όταν δεν μιλούσε ή δεν έκανε ερωτήσεις, όταν ήταν μαζεμένη, ένιωθε την αγάπη της Μπαάμπα, ή κάτι παρεμφερές. Ίσως αυτό να ήθελε κι ο Αμπέεκου.

Ο Αμπέεκου τελείωσε το φαγητό. Έσφιξε τα χέρια με όλη την οικογένεια και κοντοστάθηκε μπροστά από τη μητέρα της Εφία. «Να μου πεις όταν θα είναι έτοιμη».

Η Μπαάμπα έφερε το χέρι της στο στήθος και κούνησε σοβαρή το κεφάλι. Ο Κόμπε και οι άλλοι άντρες συνόδεψαν τον Αμπέεκου μέχρι έξω, καθώς η υπόλοιπη οικογένεια τον αποχαιρετούσε κουνώντας το χέρι.

Το ίδιο βράδυ, η Μπαάμπα ξύπνησε την Εφία ενώ κοιμόταν στο πάτωμα της καλύβας τους. Ένιωσε τη ζεστή ανάσα της μητέρας της στο αυτί της καθώς της μιλούσε. «Όταν σου έρθει αίμα, Εφία, πρέπει να το κρύψεις. Πρέπει να το πεις σ' εμένα και σε κανέναν άλλο», είπε. «Κατάλαβες;» Της έδωσε μερικά φύλλα φοίνικα που τα είχε τυλίξει σε απαλά ρολά. «Βάλε αυτά μέσα σου και κάθε μέρα να τους ρίχνεις μια ματιά. Όταν γίνουν κόκκινα, να μου το πεις».

Η Εφία κοίταξε τα φύλλα που κρατούσαν τα απλωμένα χέρια της Μπαάμπα. Στην αρχή δεν τα πήρε, όταν όμως σήκωσε ξανά το κεφάλι της, είδε κάτι σαν απόγνωση στα μάτια της μητέρας

της. Κι επειδή το βλέμμα είχε με κάποιον τρόπο μαλακώσει την έκφραση της Μπαάμπα, κι επειδή η Εφία γνώριζε κι εκείνη την απόγνωση, αυτόν τον καρπό της επιθυμίας, έκανε ό,τι της είπε. Κάθε μέρα κοιτούσε τα φύλλα για να δει αν είχαν κοκκινήσει, όμως είχαν πάντα το ίδιο ανοιχτοπράσινο χρώμα. Την άνοιξη, ο φύλαρχος του χωριού αρρώστησε και όλοι παρακολουθούσαν προσεκτικά τον Αμπέεκου για να δουν αν ήταν έτοιμος να πάρει τη θέση του. Παντρεύτηκε δύο γυναίκες εκείνους τους μήνες, την Αρεκούα τη Σοφή, και τη Μίλισεντ, τη μιγάδα κόρη μιας γυναίκας των Φάντε κι ενός Βρετανού στρατιώτη. Ο στρατιώτης είχε πεθάνει από πυρετό, αφήνοντας πλούτη στη γυναίκα του και στα δυο παιδιά τους για να τα χρησιμοποιήσουν όπως ήθελαν. Η Εφία προσευχόταν για τη μέρα που όλοι οι χωρικοί θα την αποκαλούσαν Εφία η Καλλονή, όπως την αποκαλούσε ο Αμπέεκου τις σπάνιες φορές που του επέτρεπαν να της μιλήσει.

Ο λευκός σύζυγος της μητέρας της Μίλισεντ της είχε δώσει ένα καινούριο όνομα. Ήταν μια στρουμπουλή, χυμώδης γυναίκα με δόντια που άστραφταν κι έρχονταν σε αντίθεση με τη σκούρα σαν τη βαθιά νύχτα επιδερμίδα της. Είχε αποφασίσει να φύγει από το Κάστρο και να έρθει να μείνει στο χωριό μόλις πέθανε ο άντρας της. Επειδή οι λευκοί άντρες δεν μπορούσαν στις διαθήκες τους να αφήνουν χρήματα στις γυναίκες και στα παιδιά τους αν ανήκαν στη φυλή των Φάντε, τα άφηναν σε άλλους στρατιώτες και φίλους, και οι φίλοι αυτοί πλήρωναν τις συζύγους. Είχαν δώσει αρκετά χρήματα στη μητέρα της Μίλισεντ για να κάνει ένα νέο ξεκίνημα και να αποκτήσει ένα κομμάτι γης. Μαζί με τη Μίλισεντ επισκέπτονταν συχνά την Εφία

και την Μπαάμπα επειδή, όπως έλεγαν, σύντομα θα ήταν μέλη της ίδιας οικογένειας.

Η Μίλισεντ ήταν η γυναίκα με το πιο ανοιχτόχρωμο δέρμα που είχε δει ποτέ της η Εφία. Τα μαύρα μαλλιά της έφταναν μέχρι τη μέση της πλάτης της και τα μάτια της είχαν πράσινη απόχρωση. Σπανίως χαμογελούσε και μιλούσε με βραχνή φωνή και μια παράξενη φάντε προφορά.

«Πώς ήταν η ζωή στο Κάστρο;» ρώτησε μια μέρα η Μπαάμπα τη μητέρα της Μίλισεντ όσο οι τέσσερις γυναίκες ήταν καθισμένες κι έτρωγαν αραχίδες και μπανάνες.

«Καλά ήταν, καλά. Ξέρουν να σε φροντίζουν αυτοί οι άντρες, όλα κι όλα! Θαρρείς και δεν έχουν πάει με γυναίκα ποτέ πριν στη ζωή τους. Δεν ξέρω τι έκαναν οι Βρετανίδες σύζυγοί τους. Ο άντρας μου με κοιτούσε λες κι ήμουν νερό και εκείνος φωτιά, και κάθε βράδυ έπρεπε να τη σβήνω, όπως σ' το λέω».

Οι γυναίκες έβαλαν τα γέλια. Η Μίλισεντ έσκασε ένα δειλό χαμόγελο στην Εφία, η οποία ήθελε να τη ρωτήσει πώς ήταν με τον Αμπέεκου, αλλά δεν τολμούσε.

Η Μπαάμπα έγειρε πιο κοντά στη μητέρα της Μίλισεντ, όμως η Εφία μπόρεσε και πάλι να ακούσει: «Και δίνουν καλή προίκα για τη νύφη, ε;»

«Μα τι σου λέω; Ο άντρας μου έδωσε στη μάνα μου δέκα λίρες, κι ήταν πριν δεκαπέντε χρόνια! Εννοείται, αδερφή μου, τα λεφτά είναι καλά, αλλά προσωπικά χαίρομαι που η κόρη μου έχει πάρει έναν Φάντε. Ακόμα κι αν κάποιος στρατιώτης προσφερόταν να δώσει είκοσι λίρες, δεν θα κατάφερνε να γίνει η σύζυγος ενός φύλαρχου. Και το χειρότερο, θα ήταν αναγκασμένη να μείνει στο Κάστρο, μακριά μου. Όχι, όχι, καλύτερα να

παίρνουν έναν άντρα του χωριού, ώστε οι κόρες σου να μένουν κοντά σου».

Η Μπαάμπα συμφώνησε κουνώντας το κεφάλι και γύρισε προς την Εφία, που αμέσως έστρεψε από την άλλη το βλέμμα της.

Το ίδιο βράδυ, μόλις δυο μέρες μετά τα δέκατα πέμπτα γενεθλιά της, ήρθε το αίμα. Δεν ήταν η ορμητική ροή των κυμάτων του ωκεανού που περίμενε η Εφία ότι θα ήταν, αλλά μάλλον ένα απλό ρυάκι, βροχή που έσταζε, σταλαγματιά σταλαγματιά, από το ίδιο σημείο μιας σκεπής καλύβας. Πλύθηκε και περίμενε να φύγει ο πατέρας της για να το πει στην Μπαάμπα.

«Μπαάμπα», είπε, δείχνοντάς της τα βαμμένα κόκκινα φύλλα φοίνικα. «Μου ήρθε αίμα».

Εκείνη έφερε το χέρι στο στόμα της. «Ποιος άλλος το ξέρει;»

«Κανείς».

«Κι έτσι να μέινει. Κατάλαβες; Αν σε ρωτήσει κανείς αν έχεις γίνει γυναίκα, θα πεις όχι».

Η Εφία κούνησε καταφατικά το κεφάλι. Γύρισε για να φύγει, όμως ένα ερώτημα έκαιγε τα σωθικά της σαν καυτό κάρβουνο. «Γιατί;» ρώτησε τελικά.

Η Μπαάμπα έβαλε το χέρι της μέσα στο στόμα της Εφία και τράβηξε έξω τη γλώσσα της, τσιμπώντας την άκρη με τα κοφτερά νύχια της. «Ποια νομίζεις ότι είσαι για να μ' αμφισβητείς, ε; Αν δεν κάνεις αυτό που σου λέω, θα φροντίσω να μη μιλήσεις ποτέ ξανά». Της άφησε τη γλώσσα και, όλο το υπόλοιπο βράδυ, η Εφία είχε τη γεύση του αίματος στο στόμα της.

Την επόμενη βδομάδα πέθανε ο γέρος φύλαρχος. Η είδηση της κηδείας μαθεύτηκε σε όλα τα γύρω χωριά. Οι τελετές θα κρατούσαν έναν μήνα και θα έκλειναν με τη στέψη του Αμπέεκου.